

Ferdî KARAÖNÇEL

Doç. Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, ferdikaraoncel@gmail.com, Malatya-Türkiye
ORCID: 0000-0001-9519-1003

Ayşe KARAÖNÇEL

Öğr. Gör. Malatya Turgut Özal Üniversitesi, aysekaraoncel@gmail.com, Malatya-Türkiye
ORCID: 0000-0001-9519-5397

Erzincan Yöresi Kırık Havalarında Makamsal Yapı ve Konular

Özet

Türküler, buldukları yörelerin kültürel birikimlerini yansıtan önemli öğelerdir. THM Repertuarındaki türkü sayısı ile üst sıralarda yer alan yörelerden biri de Erzincan yöresidir. Erzincan yöresinin tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapması sebebi ile zengin bir kültürel yapıya sahip olduğundan bahsetmek mümkündür. Bu kültürel yapı yörenin musikisini doğrudan etkilemiş ve yöre türkülerde kendini göstermiştir.

Çalışmada; Türk Halk Müziği Repertuarında (TRT) yer alan Erzincan yöresine adına kayıtlı sözlü türküler (kırık havalar) makamsal dizileri ve konuları bakımından ele alınmıştır. Çalışma ile ilgili verilere belgesel kaynak ve literatür tarama yöntemleri kullanılarak ulaşılmıştır. THM repertuarında Erzincan yöresi adına kayıtlı olan kırık havaların notaları ile ilgili analizlerde içerik analizi yöntemi kullanılmış (makamsal yapılar ve konular) elde edilen veriler tablolastırılarak yorumlanmıştır. Bu bağlamda Erzincan yöresi adına kayıtlı toplam 205 kırık havaya ulaşılmıştır. Ulaşılan kırık havaların makam dizilerinde Hüseyini ve Uşşak makam dizilerinin yoğun olarak tercih edildiği görülmüş; Hicaz, Gülizar, Çargâh, Segâh, Karcığar, Saba, Rast, Mahur, Buselik, Muhayyer Kürdi, Nikriz, Pençgâh, Basit Suzinak, Bayati Şiraz, Nevruz makam dizilerine de kullanımına rastlanılmıştır. Kırık havalar konu bakımından incelendiğinde; Aşk/Sevda ve Deyiş konularının yoğun olarak işlendiği görülmüş; Gurbet, Semah, Ağıt, Tabiat, Hayvanlar, Asker, Güzelleme, İş ve Sitem konularının da kullanıldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erzincan, Erzincan Türküleri, Kırık Havalar, Türkülerde Konular.

Maqam Structure and Subjects in Kırık Havalar of Erzincan Region

Abstract

Folk songs are important elements that reflect the cultural accumulation of the regions in which they are found. Erzincan is one of the regions that ranks high with the number of folk songs in the THM Repertoire. It is possible to mention that Erzincan region has a rich cultural structure due to the fact that it has hosted many civilizations throughout history. This cultural structure directly affected the music of the region and manifested itself in local folk songs.

In the study; The oral folk songs (kırık hava "metered song") registered in the name of Erzincan region in the Turkish Folk Music Repertoire (TRT) were analyzed in terms of their maqam scales and subjects. The data related to the study were obtained by using documentary source and literature review methods. Content analysis method was used in the analysis of the notes of the broken airs registered in the THM repertoire on behalf of Erzincan region (makamsal structures and subjects) and the data obtained were tabulated and interpreted. In this context, a total of 205 "kırık hava" (metered songs) registered in Erzincan region were reached. While it is seen that Hüseyini and Uşşak makam scales are intensely preferred in the makam scales of the "kırık hava" (metered songs) reached; Hicaz, Gülizar, Çargâh, Segâh, Karcığar, Saba, Rast, Mahur, Buselik, Muhayyer Kürdi, Nikriz, Pençgâh, Simple Suzinak, Bayati Şiraz, Nevruz makam scales were also encountered. When the "kırık hava" (metered songs) are analyzed in terms of subject matter, it is seen

that the subjects of Love / Infatuation and Deyiş are intensively covered, while the subjects of Expatriation, Semah, Lament, Nature, Animals, Soldiers, Beautification, Work and Reproach are also used.

Keywords: Erzincan, Erzincan Folk Songs, Kırık Havalar (metered songs), Subjects in Folk Songs.

1. Giriş

Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan Erzincan, tarih boyunca birçok medeniyete kapılarını açan ve bu medeniyetlere ev sahipliği yapan kadim bir şehirdir. Erzincan yöresi tarih boyunca “Eriza, Aziris, Arzancan, Ezirgân, Erzingân” gibi birçok farklı isimle anılmış olup (Şahin, 1985.Akt: Kara, Yılmaz, 2011) bugün ise Erzincan olarak adlandırılan şehir, Anadolu’nun gözde illerinden biridir (Kara, Yılmaz, 2011).

Geçmişten günümüze Erzincan ilinin tarihsel yapısına bakıldığında birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması sebebi ile kültürel çeşitliliğindeki zenginliği de belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bir topluma ait olan maddi ve manevi birikimlerin tamamının insan yaşamını etkileyerek biçimlendirmesi ve bu birikimlerin gelecek kuşaklara aktarımındaki en önemli öge şüphesiz Kültür’dür. Kültür, “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi-manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” olarak tanımlanmaktadır (URL-1). Tarihten gelen kültürel birikimin Erzincan yöresinin müzikal kimliğini etkilediği ve bu etkinin yörenin müzik kültürüne yansıdığı görülmektedir. İnsanların yaşadıkları süre zarfında elde ettiği maddi-manevi birikimlerini şekillendirmesi ve bu şekillendirilen birikimleri buldukları toplumun musikisine aktarmaları "müzik kültürü" olarak adlandırılmaktadır. (Nacakçı vd., 2015).

Müzik kültüründeki etkileşim yöre türkülerinde kendini göstererek türkülerini oluşturan öğelerin (makamsal yapı, usül, konu) üzerindeki çeşitliliği de etkilemiştir. Folklor kaynaklarının başında yer alan, buldukları yörelerin kültürünü, tarihini, coğrafi yapısını ve insanların duygu dünyalarını yansıtan en önemli öğelerden biri türkülerdir. (Çiftci, 2016). Müzik kültüründeki yapı taşlarının başında türküler gelmektedir. Türkülerini yörelere ait yaşam tarzının müzikal bir forma dönüşmüş olan hali olarak tanımlamak mümkündür (İmik, 2014). Türkülerde çoğunlukla hece vezni kullanılsa da aruz vezni ile oluşturulan türkülerde de rastlanılmaktadır (Akdoğan, 2003). Erzincan yöresi türkülerinde; 2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 5/8, 6/8, 7/8, 8/8, 9/8, 10/8, 11/8, 12/8, 14/8, 15/8, 18/8, 20/8, 7/4, 8/4, 12/4, 9/16’lık usüllerin kullanıldığı görülürken, 4/4, 2/4 ve 10/8’lik usüllerinin yoğun kullanımı görülmüştür (Çiftci, 2016).

Yörede kullanılan çalgılara bakıldığında; bağlama, mey, zurna, kaval, asma davul, bendir, koltuk davulu gibi çalgılar görülürken özellikle Kemaliye (Eğin) ilçesi türkülerinde ince sazlar olarak adlandırılan; klarnet, cümbüş, keman, zilli tef ve darbuka gibi çalgıların da kullanıldığı görülmektedir. Türküler yöre insanının yaşamışlıklarını, örflerini, adetlerini, gelenek ve göreneklerini içine alan müzikal yapıtların başında gelmektedir. Yeryüzündeki sosyal ve doğal yaşamdaki tüm olguların halk türkülerini içerisinde işlendiği, insanların doğumlarından ölümlerine kadar geçirdikleri zaman diliminde tatmış oldukları her türlü duyguyu (acı, sevinç vb.) ve vatan sevgisini türkülerde görmek mümkündür (Hoşsu, 1997). İnsanların yaşamış olduğu; savaşların acıları, çektikleri sıkıntılar ve zafer sevinçleri türküler ile anlatılır (Öztelli, 1983).

Bu çalışmada, Türk Halk Müziği Repertuarında (TRT) yer alan Erzincan yöresine ait kırık havalar bilimsel açıdan ele alınarak makamsal dizilerinin ve konularının kullanım yoğunluklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Erzincan yöresi ile ilgili bilgilerin tespiti için literatür ve belgesel kaynak tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada ilk olarak yörenin; coğrafi konumu, tarihi, kültürel yapısı ve müzik kültürü incelenmiştir. Daha sonra ise Erzincan Merkez ilçeden başlayarak kırık havalar ilçelere göre ayrıştırılmıştır. İlçelere göre ayrıştırılan kırık havaların notaları; makamsal dizi ve konuları açısından içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiş, tablo ve grafikler ile görselleştirilerek yorumlanmıştır.

2. Erzincan Yöresi Türküleri

Erzincan yöresine ait TRT Türk Halk Müziği Repertuarında bulunan uzun hava, kırık hava, ve oyun havalarının ilçe ilçe sayısal olarak dağılımı aşağıdaki gibidir (Bkz.Tablo 1).

Tablo 1. Erzincan Yöresine Ait Kırık Hava, Uzun Hava ve Oyun Havalarının Sayısal Olarak Dağılımı

S.N.	İlçeler	Kırık Hava	Uzun Hava	Oyun Havaları	Toplam
1	Erzincan Merkez	95	15	16	126
2	Tercan	62	2	-	64
3	Kemaliye	43	9	3	55
4	Refahiye	4	-	5	9
5	Kemah	1	-	-	1
TOPLAM		205	26	24	255

Erzincan Merkez ilçe, Tercan, Kemaliye, Refahiye ve Kemah İlçeleri adına kayıtlı türkülerin olduğu görülmektedir. İlçelere göre ayrıştırılan türkülerin sayılarına bakıldığında ise; 205 kırık hava, 26 uzun hava ve 24 oyun havası olmak üzere toplam 255 türkünün TRT Türk Halk Müziği Repertuarına kayıtlı olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 1).

Tablo 2. İlçelere Göre Kırık Havaların Dağılımı

S.N.	İlçeler	f	%
1	Erzincan Merkez	95	46,34
2	Tercan	62	30,24
3	Kemaliye	43	20,98
4	Refahiye	4	1,95
5	Kemah	1	0,49
TOPLAM		205	100

Kırık havaların dağılımları ilçelere göre ele alındığında; Erzincan Merkez ilçenin %46,34 oranla ilk sırada, Tercan ilçesinin %30,24 oranla ikinci sırada ve Kemaliye ilçesinin ise %20,98 oranla üçüncü sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Refahiye ve Kemah ilçelerinin düşük oranlar ile dağılımda yer aldığı görülürken Erzincan iline bağlı diğer ilçeler adına TRT Türk Halk Müziği Repertuarına kayıtlı herhangi bir kırık havaya rastlanılmamıştır (Bkz. Tablo 2).

Tablo 3. İlçelere Göre Uzun Havaların Dağılımı

S.N.	İLÇELER	f	%
1	Erzincan Merkez	15	57,69
2	Kemaliye	9	34,62
3	Tercan	2	7,69
TOPLAM		26	100

İlçelere göre uzun havaların dağılımları incelendiğinde; Erzincan Merkez ilçenin %57,69 oranla ilk sırada, Kemaliye ilçesinin %34,62 oranla ikinci sırada ve Tercan ilçesinin ise %7,69 oranla üçüncü sırada yer aldığı tespit edilirken Erzincan iline bağlı diğer ilçeler adına TRT Türk Halk Müziği Repertuarına kayıtlı herhangi bir uzun havaya rastlanılmamıştır (Bkz. Tablo 3).

Tablo 4. İlçelere Göre Oyun Havalarının Dağılımı

S.N.	İLÇELER	f	%
1	Erzincan Merkez	16	66,67
2	Refahiye	5	20,83
3	Kemaliye	3	12,50
TOPLAM		24	100

İlçelere göre oyun havalarının dağılımları incelendiğinde; Erzincan Merkez ilçenin %66,67 oranla ilk sırada, Refahiye ilçesinin %20,83 ikinci ve Kemaliye ilçesinin ise %12,50 oranla üçüncü sırada yer aldığı görülürken Erzincan iline bağlı diğer ilçeler adına TRT Türk Halk Müziği Repertuarına kayıtlı herhangi bir oyun havasına rastlanılmamıştır (Bkz. Tablo 4).

2.1. Erzincan Merkez İlçeye Ait Kırık Havalarda Kullanılan Makamsal Diziler ve Konular

Türk Halk Müziği Repertuarında (TRT) üzerinde yapılan incelemelerde, Erzincan Merkez adına kayıtlı 95 kırık havanın olduğu görülmüştür. Tespiti yapılan kırık havaların makamsal dizi analizlerine bakıldığında 3 kırık havada 1 geçkili makam dizisi (Hicaz-Uşşak) kullanımı görülmüştür. Makam dizilerinin kullanım yoğunluklarına bakıldığında; Hüseyini Makamı dizisinin %45,92 oranla ilk sırada, Uşşak Makamı dizisinin %33,67 oranla ikinci, Hicaz, Gülizar ve Çargâh Makamları dizileri ise %3,06 oranlar ile üçüncü sırada yer aldıkları görülmektedir. Tespiti yapılan diğer makam dizilerinin ise düşük oranlar ile dağılımda yer aldığı söylenebilir (Bkz. Tablo 5).

Tablo 5. Erzincan Merkez Kırık Havalarda Kullanılan Makam Dizilerinin Dağılımları

S.N.	Makam Dizisi	f	%
1	Hüseyini	45	45,92
2	Uşşak	33	33,67
3	Hicaz	3	3,06
4	Gülizar	3	3,06
5	Çargâh	3	3,06
6	Segâh	2	2,04
7	Karciğar	2	2,04
8	Saba	1	1,02
9	Rast	1	1,02
10	Mahur	1	1,02
11	Buselik	1	1,02
12	Muhayyer Kürdi	1	1,02
13	Nikriz	1	1,02
14	Pençgâh	1	1,02
TOPLAM		98	100

Türk Halk Müziği Repertuarında (TRT) yapılan incelemelerde, Erzincan Merkez adına kayıtlı olan 95 kırık hava konularına göre ayrıştırıldığında; Aşk/Sevda konusunun %55,79 oranla ilk sırada, Değiş konusunun %30,53 oranla ikinci sırada ve Gurbet konusunun ise %4,21 oranla üçüncü sırada yer aldığı görülmüştür. Tespit edilen diğer konuların ise düşük oranlar ile dağılımda yer aldığı söylenebilir (Bkz. Tablo 6).

Tablo 6. Erzincan Merkez Kırık Havalarda Kullanılan Konuların Dağılımları

S.N.	Konular	f	%
1	Aşk/Sevda	53	55,79
2	Deyiş	29	30,53
3	Gurbet	4	4,21
4	Ağıt	3	3,16
5	Hayvanlar	2	2,11
6	Asker	1	1,05
7	Düğün	1	1,05
8	Sitem	1	1,05
9	Tabiat	1	1,05
TOPLAM		95	100

2.2. Tercan İlçesine Ait Kırık Havalarda Kullanılan Makamsal Diziler ve Konular

Türk Halk Müziği Repertuvarında (TRT) yapılan taramalarda, Tercan İlçesi adına kayıtlı 62 kırık hava tespit edilmiştir. Tespit edilen kırık havalardaki makamsal dizilerin kullanım yoğunluklarına bakıldığında; Hüseyini Makamı dizisinin %33,87 oranla ilk sırada, Uşşak Makamı dizisinin %32,26 oranla ikinci sırada ve Karcığar Makamı dizisinin ise %9,68 oranla üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Tespit edilen diğer makam dizileri ise düşük oranlar ile dağılımda yer aldığı söylenebilir (Bkz. Tablo 7).

Tablo 7. Tercan İlçesi Kırık Havalarında Kullanılan Makam Dizilerinin Dağılımları

S.N.	Makam Dizisi	f	%
1	Hüseyini	21	33,87
2	Uşşak	20	32,26
3	Karcığar	6	9,68
4	Gülizar	3	4,84
5	Segâh	3	4,84
6	Buselik	3	4,84
7	Çargâh	2	3,23
8	Saba	1	1,61
9	Mahur	1	1,61
10	Nikriz	1	1,61
11	Basit Suzinak	1	1,61
TOPLAM		62	100

Türk Halk Müziği Repertuvarında (TRT) yapılan taramalarda, Tercan İlçesi adına kayıtlı olan 62 kırık hava konularına göre ayrıştırıldığında; Aşk/Sevda konusunun %53,23 oranla ilk sırada, Deyiş konusunun %29,03 oranla ikinci sırada ve Semah konusunun ise %9,68 oranla üçüncü sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen diğer konuların ise düşük oranlar ile dağılımda yer aldığı görülmektedir (Bkz. Tablo 8).

Tablo 8. Tercan İlçesi Kırık Havalarında Kullanılan Konuların Dağılımları

S.N.	Konular	f	%
1	Aşk/Sevda	33	53,23
2	Deyiş	18	29,03
3	Semah	6	9,68
4	Tabiat	2	3,23
5	Gurbet	1	1,61
6	Ağıt	1	1,61
7	Düğün	1	1,61
TOPLAM		62	100

2.3. Kemaliye İlçesine Ait Kırık Havalarda Kullanılan Makamsal Diziler ve Konular

TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yapılan taramalarda, Kemaliye İlçesi adına kayıtlı 43 kırık hava tespit edilmiştir. Tespit edilen kırık havalardaki makamsal dizilerin kullanım yoğunluklarına bakıldığında; Uşşak Makamı dizisinin %41,86 oranla ilk sırada, Hüseyini Makamı dizisinin %25,58 oranla ikinci sırada ve Gülizar Makamı dizisinin ise %6,98 oranla üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Tespit edilen diğer makam dizileri ise düşük oranlar ile dağılımda yer almaktadır (Bkz. Tablo 9).

Tablo 9. Kemaliye İlçesi Kırık Havalarında Kullanılan Makam Dizilerinin Dağılımları

S.N.	Makam Dizisi	f	%
1	Uşşak	18	41,86
2	Hüseyini	11	25,58
3	Gülizar	3	6,98
4	Hicaz	2	4,65
5	Buselik	2	4,65
6	Çargâh	2	4,65
7	Segâh	1	2,33
8	Pençgâh	1	2,33
9	Bayati Şiraz	1	2,33
10	Nevruz	1	2,33
11	Basit Suzinak	1	2,33
TOPLAM		43	100

Türk Halk Müziği Repertuarında (TRT) yapılan incelemelerde, Kemaliye İlçesi adına kayıtlı olan 43 kırık hava konularına göre ayrıştırıldığında; Aşk/Sevda konusunun %74,42 oranla ilk sırada, Düğün konusunun %13,95 oranla ikinci sırada ve Gurbet konusunun ise %4,65 oranla üçüncü sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen diğer konuların ise düşük oranlar ile dağılımda yer aldığı görülmektedir (Bkz. Tablo 10).

Tablo 10. Kemaliye İlçesi Kırık Havalarında Kullanılan Konuların Dağılımları

S.N.	Konular	f	%
1	Aşk/Sevda	32	74,42

2	Düğün	6	13,95
3	Gurbet	2	4,65
4	İş	1	2,33
5	Güzelleme	1	2,33
6	Ağıt	1	2,33
TOPLAM		43	100

2.4. Refahiye İlçesine Ait Kırık Havalarda Kullanılan Makamsal Diziler ve Konular

TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yapılan taramalarda, Refahiye İlçesi adına kayıtlı 4 kırık hava tespit edilmiştir. Tespit edilen kırık havalardaki makamsal dizilerin kullanım yoğunluklarına bakıldığında; Hüseyini Makamı dizisinin %50 oranla ilk sırada, Uşşak ve Çargâh Makamları dizilerinin ise %25 oranla ikinci sırada yer aldığı görülmektedir (Bkz. Tablo 11).

Tablo 11. Refahiye İlçesi Kırık Havalarda Kullanılan Makam Dizilerinin Dağılımları

S.N.	Makam Dizisi	f	%
1	Hüseyini	2	50,00
2	Uşşak	1	25,00
3	Çargâh	1	25,00
TOPLAM		4	100

Türk Halk Müziği Repertuarında (TRT) yapılan incelemelerde, Refahiye İlçesi adına kayıtlı olan 4 kırık hava konularına göre ayrıştırıldığında; Aşk/Sevda konusunun %75 oranla ilk sırada ve Düğün konusunun %25 oranla ikinci sırada yer aldığı tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 12).

Tablo 12. Refahiye İlçesi Kırık Havalarda Kullanılan Konuların Dağılımları

S.N.	Konular	f	%
1	Aşk/Sevda	3	75,00
2	Düğün	1	25,00
TOPLAM		4	100

2.5. Kemah İlçesine Ait Kırık Havalarda Kullanılan Makamsal Diziler ve Konular

TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yapılan taramalarda, Kemah İlçesi adına kayıtlı 1 kırık hava tespit edilmiştir. Tespit edilen kırık havada Segâh Makamı dizisi kullanıldığı, oranının ise %100 olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 13).

Tablo 13. Kemah İlçesi Kırık Havalarda Kullanılan Makam Dizilerinin Dağılımları

S.N.	Makam Dizisi	f	%
1	Segâh	1	100
TOPLAM		1	100

Türk Halk Müziği Repertuarında (TRT) yapılan incelemelerde, Kemah İlçesi adına kayıtlı olan 1 kırık hava konusuna göre incelendiğinde; Aşk/Sevda konusunun ele alındığı, oranının ise %100 olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 14).

Tablo 14. Kemah İlçesi Kırık Havalarda Kullanılan Konuların Dağılımları

S.N.	Konular	f	%
1	Aşk/Sevda	1	100
TOPLAM		1	100

3. Erzincan Yöresi Kırık Havalarının Makam Dizisi ve Konuları Açısından Genel Olarak Dağılımları

3.1. Erzincan Yöresi Kırık Havalarının Makam Dizisi Açısından Genel Olarak Dağılımı

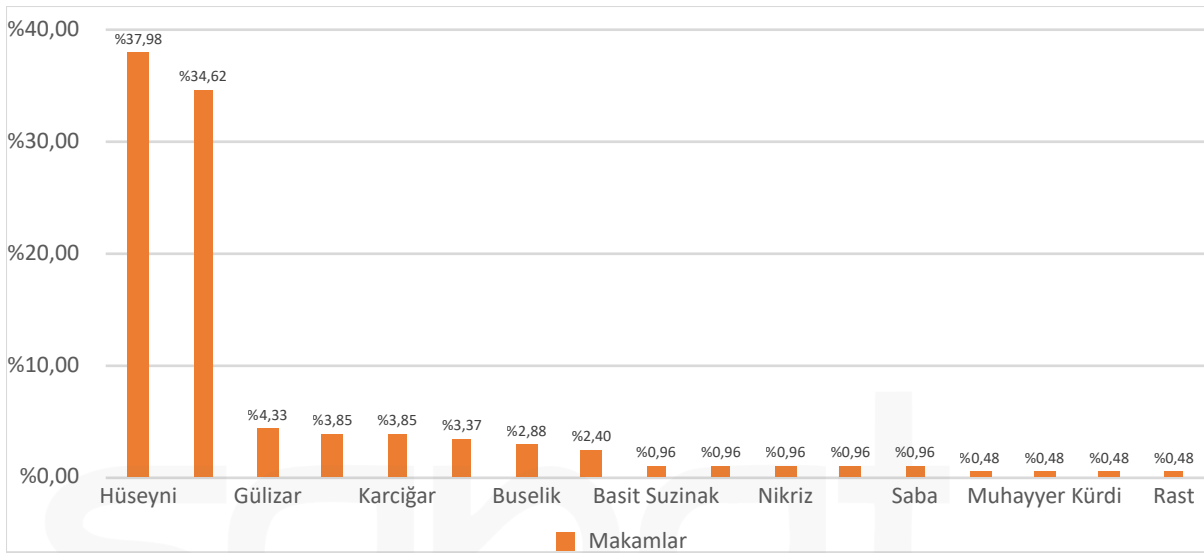
Türk Halk Müziği Repertuarında (TRT) yapılan incelemelerde Erzincan yöresine ait tespit edilen 205 Kırık Hava makamsal dizileri açısından incelendiğinde Erzincan Merkez ve 4 ilçe kırık havalarında 17 farklı makam dizisinin toplam 208 kez kullanımına rastlanılmıştır. Tespit edilen kırık havaların 3'ünde 1 geçkili makam dizisi (Hicaz-Uşşak) kullanımı görülmüştür.

Kırık Havalardaki makam dizileri yoğunlukları açısından ele alındığında, en çok kullanılan makam dizisinin Hüseyini makamı dizisi ve 79 kez kullanılarak ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada ise Uşşak Makamı dizisi (72 kez), üçüncü sırada ise Gülizar Makamı dizisinin (9 kez) yer aldığı görülmektedir. Kırık Havalarda kullanılan diğer makam dizileri ise, daha az tercih edildiğinden dolayı düşük oranlar ile dağılımda yer almaktadır (Bkz. Tablo 15).

Tablo 15. İlçelere Göre Kırık Havaların Makam Açısından Genel Olarak Dağılımı

		İLÇELER					TOPLAM
		Merkez	Tercan	Kemaliye	Refahiye	Kemah	
M A K A M L A R	Hüseyini	45	21	11	2	-	79
	Uşşak	33	20	18	1	-	72
	Gülizar	3	3	3	-	-	9
	Çargâh	3	2	2	1	-	8
	Karciğâr	2	6	-	-	-	8
	Segâh	2	3	1	-	1	7
	Buselik	1	3	2	-	-	6
	Hicaz	3	-	2	-	-	5
	Mahur	1	1	-	-	-	2
	Nikriz	1	1	-	-	-	2
	Pençgâh	1	-	1	-	-	2
	Saba	1	1	-	-	-	2
	Basit Suzinak	-	1	1	-	-	2
	Bayati Şiraz	-	-	1	-	-	1
	Muhayyer Kürdi	1	-	-	-	-	1
Nevruz	-	-	1	-	-	1	
Rast	1	-	-	-	-	1	
TOPLAM		98	62	43	4	1	208

Erzincan yöresine ait tespit edilen kırık havaların makam dizilerinin yüzdelik oranlarına ait dağılımları aşağıdaki grafikteki gibidir (Bkz. Grafik 1).

Grafik 1. İlçelere Göre Makam Dizilerinin Genel Olarak Dağılım Grafiği

3.2. Erzincan Yöresi Kırık Havalarının Konuları Açısından Genel Olarak Dağılımı

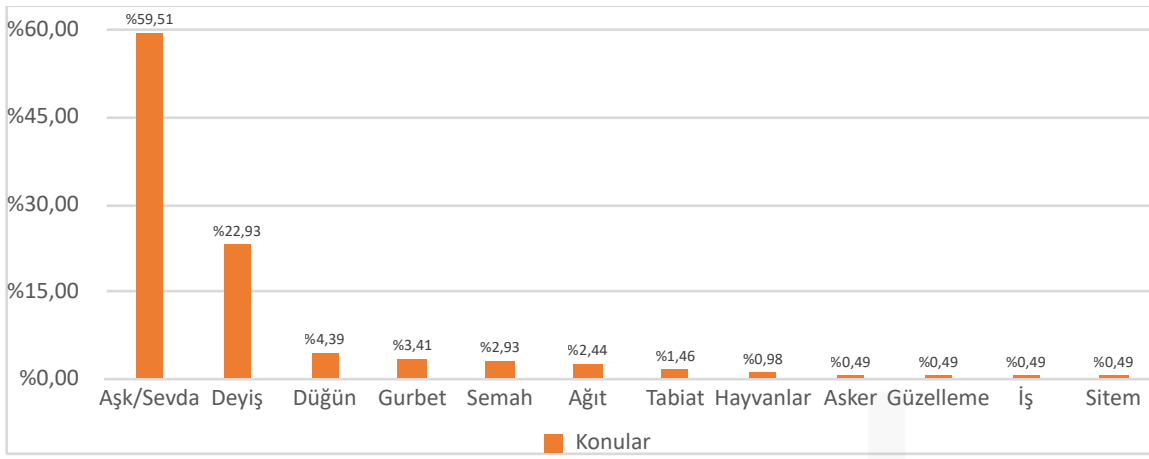
Erzincan yöresine ait tespit edilen 205 Kırık Hava konuları açısından incelendiğinde 12 farklı konunun toplamda 205 kez kullanıldığı görülmüştür.

Kırık Havalarda tercih edilen konular yoğunlukları açısından incelendiğinde, yoğun olarak Aşk/Sevda konusunun 122 kez kullanılarak ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada Deyiş konusu (47 kez), üçüncü sırada ise Düğün konusunun (9 kez) yer aldığı görülmektedir. Kırık havalar üzerinde tespit edilen diğer konular ise, kullanım sayısının az olmasından dolayı daha düşük oranlar ile dağılımda yer almaktadır (Bkz. Tablo 16).

Tablo 16. İlçelere Göre Kırık Havaların Konuları Açısından Genel Olarak Dağılımı

	İLÇELER					
	Merkez	Tercan	Kemaliye	Refahiye	Kemah	TOPLAM
K						
O						
N						
U						
A						
R						
AR						
Aşk/Sevda	53	33	32	3	1	122
Deyiş	29	18	-	-	-	47
Düğün	1	1	6	1	-	9
Gurbet	4	1	2	-	-	7
Semah	-	6	-	-	-	6
Ağıt	3	1	1	-	-	5
Tabiat	1	2	-	-	-	3
Hayvanlar	2	-	-	-	-	2
Asker	1	-	-	-	-	1
Güzelleme	-	-	1	-	-	1
İş	-	-	1	-	-	1
Sitem	1	-	-	-	-	1
TOPLAM	95	62	43	4	1	205

Erzincan yöresine ait kırık havaların konularının yüzdeler oranlarına ait dağılımları aşağıdaki grafikteki gibidir (Bkz. Grafik 2).

Grafik 2. İlçelere Göre Konuların Genel Olarak Dağılım Grafiği

4. Sonuç

Erzincan yöresi kırık havalarının makamsal yapıları ve konuları üzerine yapılan analizler sonucunda Erzincan Merkez, Tercan, Kemalîye, Refahiye ve Kemah ilçelerine ait toplam 205 kırık havaya rastlanılmıştır.

Türk Halk Müziği Repertuarı (TRT) üzerinde yer alan kırık havaların notaları ilçelere göre makam dizileri ve konuları açısından tablolaştırılarak frekans ve yüzdeleri hesaplanmış, içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Yöre türkülerinin makamsal dizileri ele alınarak yapılan analizlerde; Hüseyini, Uşşak, Gülizar, Çargâh, Karcığar, Segâh, Buselik, Hicaz, Basit Suzinak, Mahur, Nikriz, Pençgâh, Saba, Bayati Şiraz, Muhayyer Kürdi, Nevruz ve Rast Makamı dizisi olmak üzere toplam 17 makam dizisine rastlanılmıştır. Bu makam dizilerinin kullanım yoğunluklarına bakıldığında ise Hüseyini makamı dizisinin en yüksek oranla ilk sırada, ikinci sırada Uşşak makamı dizisi, üçüncü sırada ise Gülizar makamı dizilerinin yer aldığı görülmüştür. Ayrıca merkez ilçedeki üç kırık havada ise 1 geçkili makam dizisi (Hicaz-Uşşak) kullanımına rastlanılmıştır. Erzincan yöresindeki kültürel zenginliğin yöre musikisine yansımaları kırık havalardaki makamsal çeşitlilik ile karşımıza çıkmaktadır.

Yöre türkülerinde kullanılan konuları ele alınarak yapılan analizlerde; Aşk/Sevda, Değiş, Düğün, Gurbet, Semah, Ağıt, Tabiat, Hayvanlar, Asker, Güzelleme, İş ve Sitem konuları olmak üzere toplam 12 konu görülmüştür. Tespit edilen konuların kullanım yoğunlukları incelendiğinde Aşk/Sevda konusunun ilk sırada, Değiş konusunun ikinci sırada, üçüncü sırada ise Düğün konusunun yer aldığı görülmüştür.

Erzincan yöresi adına kayıtlı olan TRT Türk halk müziği repertuarındaki kırık havalar üzerinde yapılmış olan bu çalışmanın, farklı yöreler ele alınarak yapılması uluslararası platformlarda müzik kültürümüzün tanınması açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir. Farklı yörelerin musiki yapılarının tanınması ve bu musiki yapıları içerisinde yer alan makam dizilerinin, usüllerin, konuların incelenerek analizlerinin yapılması ilgili yörelerin müzik kimliğinin tanınmasını artıracaktır. Musikimiz ile ilgili gün yüzüne çıkmamış ve büyük öneme sahip olan benzeri çalışmaların yapılması etnomüzikolojik açıdan alana katkı sağlayarak araştırmacılara kolaylıklar sağlayacaktır.

Kaynakça

Akdoğan, O. (2003). Türk Müziğinde Türler ve Biçimler. İzmir: Meta Basımevi.

Çiftçi, E. (2016). Uluslararası Erzincan Sempozyumu (28 Eylül-1 Ekim). Erzincan Musikisine Genel Bakış (s.143-154)

Hoşsu, M. (1997). Türk Halk Musikisi Nazariyatı, İzmir: Peker Ambalaj Kağıt San. Tic. LTD.

İmik, Ü. (2014). “Türkülerimizdeki Hoşgörü Temasına Toplumsal Bakış”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 69:181-200.

Kara, R., & Yılmaz, O. (2011). Erzincan Türkülerinde Gurbet Teması. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(2), 389-400.

Nacakçı, Z. Vd. (2015). Müzik Kültürü. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Öztelli, C. (1983) Halk Türküleri. İstanbul: Doğu Matbaası.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Müzik Dairesi Yayınları Türk Halk Müziği Repertuarı Nota Arşivi.

İnternet Kaynakları

URL-1: Türk Dil Kurumu E-Sözlük, <http://www.sozluk.gov.tr/tarihçe> (Erişim Tarihi:27.12.2022).

sanat
ve insan

